

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

منشور اخلاق پژوهش

با یاری از خداوند سبحان و اعتقاد به اینکه عالم محضر خداوند است و همواره ناظر بر اعمال انسان و به منظور پاس داشت مقام بلند دانش پژوهش و نظر به اهمیت جایگاه و دانشگاه در اعتلای فرهنگ و تمدن بشری ما دانشجویان و اعضای هیات علمی واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی متعهد می گردیم.

اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی مد نظر قرار داده و از آن تخطی نکنیم:

۱- اصل برائت: التزام به برائت جویی از هرگونه رفتار غیر حرفه ای و اعلام موضوع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به شائب های غیر علمی می پالایند.

۲- اصل رعایت انصاف و امانت: تعهد به اجتناب از هر گونه جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال تجهیزات و منابع در اختیار.

۳- اصل ترویج: تعهد به رواج دانش و اشاعه نتایج تحقیقات و انتقال آنبه همکاران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.

۴- اصل احترام: تعهد به رعایت حریم ها و حرمت ها در انجام تحقیقات و رعایت جانب نقد و خودداری از هرگونه حرمت شکنی.

۵- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهیدگان (انسان حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.

۶- اصل راز داری: تعهد به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد سازمان ها و کشورها و کلیه افراد و نهادهای مرتبط با تحقیق.

۷- اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از هر گونه پنهان سازی حقیقت.

۸- اصل مالکیت مادی و معنوی: تعهد به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه همکاران پژوهش.

۹- اصل منافع ملی: تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن پیشبرد و توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش.

امضاء پژوهشگر:

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد تهران مرکزی
دانشکده اقتصاد و حسابداری

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

گرایش :
علوم اقتصادی

عنوان :
بررسی اثرات سهولت تجارت فرامرزی بر جذب سرمایه گذاری مستقیم
خارجی: مطالعه موردی کشورهای حوزه سند چشم انداز

استاد راهنما :
دکتر محمدرضا میرزائی نژاد

استاد مشاور :
دکتر منیژه دشتبان

پژوهشگر :
آیینه میرباقری

زمستان ۱۳۹۱

تقدیم به :

پدرم: کوهی استوار و حامی من در طول تمام زندگی

مادرم: سنگ صبوری که الفبای زندگی به من آموخت

همسرم: که اسوه صبر و تحمل بوده و مشکلات مسیر را برایم تسهیل نمود

خواهرم: که وجودش شادی بخش و صفایش مایه آرامش من است .

تشکر و قدردانی :

با تشکر فراوان از اساتید دانشمند و پرمایه ام که راهنمایی های ارزشمندشان همواره چراغ راهم بوده است و تمام کسانی که در تهیه این مجموعه به نوعی مرا یاری کرده اند.

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب آیتا میرباقری دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته
به شماره دانشجویی ۸۷۱۰۹۰۰۳۹۰۰ در رشته علوم اقتصادی که در تاریخ ۱۳۹۱/۱۱/۱۵

از پایان نامه خود تحت عنوان :

بررسی اثرات سهولت تجارت فرامرزی بر جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی:

مطالعه موردی کشورهای حوزه سند چشم انداز

با کسب نمره ۱۸ و درجه بسیار خوب دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

۱- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه های موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.

۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاهها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هر گونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب،

ثبت اختراع و ... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی :

تاریخ و امضاء

بسمه تعالی

در تاریخ: ۱۳۹۱/۱۱/۱۵

دانشجوی کارشناسی ارشد آقای/خانم آیتا میرباقری از پایان نامه خود دفاع نموده و با نمره

۱۸ بحروف هجده و با درجه بسیار خوب

مورد تصویب قرار گرفت .

امضاء استاد راهنما :

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
	فصل اول : کلیات طرح
۱-۱	بیان مسئله.....۳
۲-۱	هدفهای تحقیق.....۱۰
۳-۱	اهمیت موضوع تحقیق و انگیزش انتخاب آن.....۱۱
۴-۱	سوالات و فرضیه های تحقیق.....۱۳
۱-۴-۱	سوالات تحقیق.....۱۳
۲-۴-۱	فرضیه های تحقیق.....۱۳
۵-۱	مدل تحقیق.....۱۳
۶-۱	تعاریف عملیاتی متغیرها و واژه های کلیدی.....۱۵
۷-۱	روش تحقیق.....۱۶
۸-۱	جامعه و حجم نمونه.....۱۶

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۱۶.....	۹-۱ محدودیت ها و مشکلات تحقیق
۱۷.....	۱۰-۱ نهادها یا موسسات بهره بردار از یافته های این تحقیق
	فصل دوم : مطالعات نظری
۱۹.....	مقدمه
۱۹.....	۱-۲ مبانی نظری سرمایه گذاری مستقیم خارجی
۲۶.....	۱-۱-۲ پیامدهای سرمایه گذاری مستقیم خارجی در اقتصاد میزبان
	۲-۱-۲ پیش شرط های کسب حداکثر سود ناشی از FDI در اقتصاد میزبان
۲۷.....	
۲۹.....	۳-۱-۲ مضرات حضور سرمایه گذاران مستقیم خارجی در اقتصاد میزبان
۳۰.....	۴-۱-۲ تجربه چین و کره جنوبی در زمینه FDI
۳۱.....	۱-۴-۱-۲ تجربه چین
۳۳.....	۲-۴-۱-۲ تجربه کره جنوبی

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۳۷.....	۲-۲ عوامل موثر بر جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی.....
۳۷..	۱-۲-۲ اندازه بازار، درجه توسعه اقتصادی و سرمایه انسانی کشور میزبان..
۳۸.....	۲-۲-۲ آزاد سازی اقتصادی
۳۹.....	۳-۲-۲ امنیت اقتصادی: ریسک سرمایه گذاری.....
۴۱.....	۴-۲-۲ توسعه بازارهای مالی.....
۴۲.....	۵-۲-۲ تجارت نرخ ارز و نظام های ارزی.....
۴۳.....	۶-۲-۲ سیاست های مالیاتی.....
۴۴.....	۷-۲-۲ حکمرانی خوب
۴۶.....	۸-۲-۲ قوانین کشور میزبان: فضای کسب و کار.....
۴۶.....	۳-۲ مبانی نظری تجارت فرامرزی.....

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۴۶.....	۱-۳-۲ محیط کسب و کار از چه زمانی مورد توجه قرار گرفت؟.....
۴۹.....	۲-۳-۲ مقایسه راهبرد خصوصی سازی و راهبرد بهبود محیط کسب و کار.....
۵۱.....	۳-۳-۲ نتایج نامساعد محیط کسب و کار.....
۵۳.....	۴-۳-۲ تجربه جهانی ارزیابی محیط کسب و کار.....
۵۷.....	۵-۳-۲ تجارت فرامرزی.....
۵۸.....	۱-۵-۳-۲ مفروضات در مورد شرکت اقدام کننده به تجارت فرامرزی.....
۵۸.....	۲-۵-۳-۲ زیرشاخص های تجارت فرامرزی.....
۶۰.....	۳-۵-۳-۲ شاخص تجارت فرامرزی چگونه محاسبه می شود؟.....
۶۱.....	۴-۵-۳-۲ وزن هرکدام از زیرشاخص ها در محاسبه شاخص تجارت فرامرزی.....
۶۱.....	۵-۵-۳-۲ نحوه محاسبه رتبه کشورها در شاخص تجارت فرامرزی.....
۶۲.....	۴-۲ ارتباط میان سهولت تجارت فرامرزی و ورودی سرمایه گذاری مستقیم خارجی.....
۶۴.....	۵-۲ پیشینه تحقیق.....
۶۴.....	۱-۵-۲ مروری بر مطالعات داخلی.....

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۶۹.....	۲-۵-۲ مروری بر مطالعات خارجی.....
	فصل سوم : تحلیل داده های آماری
۷۸.....	مقدمه.....
۷۸.....	۱-۳ داده های آماری
	۲-۳ مقایسه ورودی سرمایه گذاری مستقیم خارجی ایران با کشورهای منتخب سند
۸۰.....	چشم انداز.....
۸۳.....	۳-۳ بررسی وضعیت فضای کسب و کار در ایران.....
	۱-۳-۳ بررسی جایگاه فضای کسب و کار ایران در میان کشورهای مختلف
۸۳.....	جهان.....
	۲-۳-۳ بررسی جایگاه فضای کسب و کار ایران در میان کشورهای حوزه سند چشم
۸۷.....	انداز.....
۸۹.....	۴-۳ بررسی وضعیت شاخص تجارت فرامرزی در ایران.....

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۸۹.....۲۰۰۶-۲۰۱۲	۱-۴-۳ بررسی جایگاه شاخص تجارت فرامرزی ایران طی دوره
۹۲.....	۲-۴-۳ بررسی جایگاه شاخص تجارت فرامرزی ایران در میان کشورهای حوزه سند چشم انداز.....
۹۶.....	۳-۴-۳ اصلاحات انجام شده در زمینه تجارت فرامرزی در سراسر کشورهای جهان.....
۹۷.....	۱-۳-۴-۳ بررسی علمی و مفهومی پنجره واحد تجاری.....
۹۷.....	۲-۳-۴-۳ بررسی مزایای پنجره واحد تجاری.....
۹۸.....	۳-۳-۴-۳ چالش‌های پنجره واحد تجاری.....
۹۹.....	۵-۳ تحلیل ارتباط میان شاخص تجارت فرامرزی و سرمایه گذاری مستقیم خارجی
	فصل چهارم : برآورد مدل
۱۰۸.....	مقدمه.....
۱۰۸.....	۱-۴ تصریح مدل.....

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۱۱۳.....	۲-۴ روش برآوردالگو.....
۱۱۷.....	۳-۴ برآورد الگو و تحلیل نتایج.....
فصل پنجم : نتیجه گیری و پیشنهادات	
۱۲۳.....	مقدمه.....
۱۲۴.....	۱-۵ نتیجه گیری.....
۱۲۷.....	۲-۵ پیشنهادات.....
۱۲۹.....	۱-۲-۵ پیشنهادات برای پژوهشگران بعدی.....
۱۳۰.....	فهرست منابع.....
۱۳۵.....	پیوست ها و ضمایم.....

فهرست جدول ها

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۵۰.....	۱-۲ جدول مقایسه آثار دو الگوی افزایش نقش بخش خصوصی در اقتصاد.....
.....	۲-۲ جدول مقایسه مهمترین پایش ها و ارزیابی های بین المللی محیط.....
۵۴.....	کسب و کار.....
۶۱.....	۳-۲ جدول زیرشاخص ها، نتایج و رتبه کشور لدر شاخص تجارت فرامرزی.....
۸۲.....	۱-۳ جدول مقایسه ورودی سرمایه گذاری مستقیم خارجی ایران با کشورهای منتخب حوزه سند چشم انداز.....
.....	۲-۳ جدول رتبه بندی کشورهای منتخب حوزه سند چشم انداز بر اساس شاخص فضای کسب و کار در سال ۲۰۱۲.....
۹۲.....	۳-۳ جدول روند شاخص تجارت فرامرزی ایران طی دوره ۲۰۱۲-۲۰۰۴.....
.....	۴-۳ جدول رتبه بندی کشورهای منتخب حوزه سند چشم انداز بر اساس شاخص تجارت فرامرزی در سال ۲۰۱۲.....

فهرست جدول ها

<u>عنوان</u>	<u>صفحه</u>
۵-۳ جدول وضعیت کشورهای منتخب حوزه سند چشم انداز براساس شاخص تجارت فرامرزی در سال ۲۰۱۲.....	۹۵
۶-۳ جدول ارتباط میان اسناد موردنیاز برای تجارت و سرمایه گذاری مستقیم خارجی.....	۱۰۱
۷-۳ جدول ارتباط میان زمان موردنیاز برای تجارت و سرمایه گذاری مستقیم خارجی.....	۱۰۲
۸-۳ جدول ارتباط میان هزینه موردنیاز برای تجارت و سرمایه گذاری مستقیم خارجی.....	۱۰۴
۱-۴ جدول آزمون F برای مدل ورودی سرمایه گذاری مستقیم خارجی.....	۱۱۶
۲-۴ جدول نتایج تخمین مدل ورودی سرمایه گذاری مستقیم خارجی برای کشورهای منتخب حوزه سند چشم انداز با روش اثرات ثابت در دوره ۲۰۰۶-۲۰۰۹.....	۱۱۷

فهرست نمودارها

<u>عنوان</u>	<u>صفحه</u>
۱-۲ نمودار وزن هر کدام از زیرشاخص های تجارت فرامرزی.....	۶۱

فصل اول: کلیات طرح

مقدمه

دستیابی به توسعه پایدار، نیازمند سرمایه‌گذاری برای بهره‌جویی از مزیت‌های نسبی و توانایی‌های بالقوه اقتصادی است. کارشناسان، این نوع سرمایه‌گذاری را راهی برای از میان برداشتن تفاوت میان مقادیر موجود و لازم برای رسیدن به هدف‌ها و نیازهای توسعه ملی دانسته و سرمایه‌گذاری خارجی را راهی برای پر کردن این فاصله‌ها می‌دانند. افزایش سرمایه‌گذاری خارجی سبب گسترش برنامه‌های آموزشی و یادگیری از طریق انجام کار می‌گردد و کشورهای هدف به کمک این سرمایه‌گذاری‌ها می‌آموزند که چگونه باید با بازارها، بانک‌ها و منابع تأمین مالی خارجی رفتار کنند.

در بخش اول این فصل به اهمیت موضوع سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و عوامل موثر بر جذب آن در کشورها اشاره شده، سپس اثرات سهولت تجارت فرامرزی بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی توضیح داده شده است. در ادامه، این سوال مطرح شده که آیا سهولت تجارت فرامرزی بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی کشورهای منتخب حوزه سند چشم‌انداز تاثیر مثبت و معناداری داشته و کدام عامل تاثیر بیشتری داشته است. سپس ضرورت و اهمیت موضوع مورد مطالعه، مطرح شده است.

در ادامه، به اهداف اصلی تحقیق، سئوالات، فرضیه‌های تحقیق و تعریف مفاهیم اساسی پرداخته شده است. در نهایت، جامعه آماری، روش‌شناسی تحقیق و مهم‌ترین محدودیت‌های تحقیق بیان شده است.

۱-۱- بیان مسئله

۱-۲- تداوم فرایند رشد و توسعه در اقتصاد: قبل از هر چیز مستلزم دقت در عوامل ایجاد کننده آنهاست. شکی نیست که سرمایه‌گذاری یا تشکیل سرمایه شرط لازم برای رشد و توسعه اقتصادی است. از اینرو مباحث سرمایه‌گذاری یکی از بخش‌های اساسی و غیرقابل تفکیک اقتصادی محسوب می‌شوند؛ بطوریکه، در دیدگاه برخی اقتصاددانان رشد و توسعه فقدان سرمایه یکی از علل اصلی گرفتاری بسیاری از کشورها در دور باطل فقر شناخته شده است. در شرایط کنونی موقعیت اقتصاد ایران به نحوی است که پس اندازها و منابع داخلی تکافوی سرمایه مورد نیاز را نمی‌دهد و جذب سرمایه‌های خارجی تنها از جمله راه‌های مفید و موثر به نظر می‌رسد. به خصوص با توجه به حجم بالای بیکاری موجود در کشور، بر استفاده از این منابع تاکید می‌شود. سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی از نظر UNCTAD عبارت است از سرمایه‌گذاری که متضمن مناسبات بلندمدت بوده و منعکس کننده کنترل و نفع مستمر شخصیت حقیقی یا حقوقی مقیم یک کشور، در شرکتی واقع در خارج از موطن سرمایه‌گذار باشد.

بطورکلی علل و انگیزه‌های جریان سرمایه بین کشورهای مختلف تا حد زیادی با علل و انگیزه‌های انتقال سرمایه بین بازارهای مختلف در داخل یک کشور، یکسانند. کشورهای مختلف روش‌های متفاوتی برای جذب FDI با توجه به نقش FDI در این کشورها، اتخاذ کرده‌اند. با توجه به نقش FDI و انگیزه‌های سرمایه‌گذاران، تقسیم بندی‌های متفاوتی از عوامل تاثیرگذار بر جریان سرمایه

صورت گرفته است. هنری و همکاران (۲۰۰۰)^۱ در مطالعه‌ای جامع عوامل تاثیرگذار بر سرمایه‌گذاری را به سه دسته عوامل تعیین کننده «انگیزه‌های اقتصادی، عوامل حمایتی و تشویقی، عوامل حقوقی و مقررات زدایی»^۲ تقسیم نموده اند.

۱- انگیزه‌های اقتصادی: عوامل اقتصادی که اغلب شاخص های اقتصاد کلان را در بر می گیرند. بر

روی سودآوری بلندمدت طرح ها تاثیرگذار است. سود و بازدهی در انتقال سرمایه اصلی ترین عاملی است که مورد توجه قرار دارد. سطح بالای نرخ بهره حقیقی، هزینه واقعی سرمایه را افزایش داده و سطح سرمایه‌گذاری را کاهش خواهد داد. از طرف دیگر بازارهای مالی کمتر توسعه یافته در کشورهای درحال توسعه و دسترسی غیرکافی اکثر پروژه ها به تامین مالی خارجی، بر این دلالت می کند که سرمایه‌گذاری در این کشورها تا حد زیادی به پس اندازهای داخلی محدود

می شود. برخی از کشورهای در حال توسعه توانسته اند با کاهش نرخ بهره و کاهش هزینه سرمایه در جذب سرمایه های خارجی برای تامین مالی پروژه های نیمه تمام موفق عمل کنند. افزایش دایمی قیمت‌ها نیز باعث کاهش ارزش دارایی‌های داخلی شده، بنابراین ساکنان کشورها ترجیح می دهند ترکیب بهینه دارایی های خود را به نفع دارایی های خارجی تغییر دهند. بعلاوه، رشد قیمت ها باعث می شود که ورود سرمایه به داخل کاهش پیدا کند زیرا تورم به عنوان عامل کاهنده ارزش دارایی‌ها و سود خالص سرمایه‌گذاری عمل می نماید. بنابراین نرخ‌های بالای تورم به دلیل افزایش ریسک پروژه‌های بلندمدت، بر سرمایه‌گذاری فعالیت سرمایه گذاران داخلی و خارجی بطور معکوس تاثیر می گذارد. ثبات نرخ ارز باعث ایجاد اطمینان در محیط اقتصاد داخلی شده و در نتیجه سرمایه‌گذاران

1 - Henry and Loewendahi (2000)

^۲جدیدترین عامل موثر بر جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی که مطالعات جدید با رویکرد نوین نیز برآن تأکید دارند.